

Examenfraude en leervermogen

In 2023 hebben zestig accountantskantoren volgens het BFT niet voldaan aan de verplichting om het personeel *Know Your Client* (KYC)-scholing te geven; in 2022 waren dat er 28. Kennelijk hebben accountantskantoren het zo druk, dat verbetering van de beroepsuitoefening niet de hoogste prioriteit krijgt.

Fraudevierkant

Dat roept associaties op met de zogenoemde examenfraude. De resultaten van de interne onderzoeken bij Nederlandse kantoren waren begin februari nog niet allemaal bekend. De uitkomsten bij KPMG suggereren dat er op meer dan onbetekenende schaal is 'gespiekt'. Er zijn accountants die menen dat het delen en gebruiken van doorgespeelde examenantwoorden geen fraude is. Er is echter niets mis met dit etiket.

Volgens Standaard 240.12a is fraude een opzettelijke handeling van één of meer personen die gebruikmaakt of maken van misleiding om een onrechtmatig of onwettig voordeel te behalen. De antwoorden zijn opzettelijk verspreid en gebruikt. Doen alsof je de antwoorden zelf hebt bedacht, is misleiding. En door te spieken behaal je een onrechtmatig voordeel, omdat jij omzet kunt maken terwijl vakgenoten zitten te studeren.

Alle punten van de fraudedriehoek worden aangetikt. Druk: We hebben het te druk en studeren vergt kostbare tijd. Gelegenheid: Het toezicht is schaars en gebrekkig. Rechtvaardiging: De toetsen/examens hebben weinig toegevoegde waarde, we hebben het al zo druk en anderen gebruiken de aangereikte antwoorden ook. Punt 4 van het fraudevierkant ('vaardigheid') wordt ook getouchéerd: Overtypen kan bijna elke accountant.

Toezicht

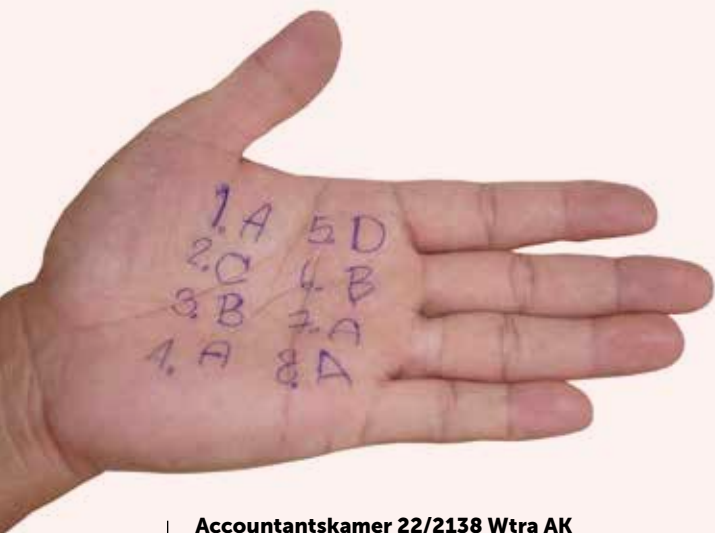
Meer toezicht biedt minder gelegenheid. Normbevestiging maakt rationaliseren moeilijker. Zo komt naast eventuele beboeting ook het tuchtrecht in beeld. Vanuit tuchtrechtelijk perspectief liggen maatregelen tegen betrapte fraudeurs voor de hand. De NBA dient immers ook tuchtklachten in

'Ik wil niemand oproepen om klachten in te dienen, maar het zou eigenlijk wel moeten!'

tegen accountants die niet voldoen aan hun PE-verplichtingen. De tuchtrechter legt daarbij, bovenop de gebruikelijke maatregel, een boete van vijftig euro op voor elk niet-behaald PE-punt, om het onrechtmatig behaald voordeel te compenseren.

Namen noemen

Om een klacht te kunnen indienen, moeten de namen bekend zijn van de aan te klagen accountant(s). Weigeren de namen te verstrekken aan de klager kan een gegronde tuchtklacht opleveren. Zo legde de Accountantskamer vorig jaar een waarschuwing op aan de algemeen directeur van de Auditdienst Rijk, die de anonimiteit beschermde van de onderzoekers die de juistheid van controleverklaringen bij NOW-aanvragen hadden doorgelicht. Door geen namen te noemen, belemmerde de ADR-directeur de toegang tot de tuchtrechter en handelde daardoor in strijd met het fundamentele beginsel van professionaliteit. Dat de ADR-directeur de namen alsnog prijs gaf in de tuchtprocedure, maakte de aanvankelijke weigering niet minder erg. Daarom kan privacybescherming geen reden zijn om de weg naar de tuchtrechter te dwarsbomen. Bovendien is

Accountantskamer 22/2138 Wtra AK

Maatregel: waarschuwing
ECLI:NL:TACAKN:2023:50

College van Beroep voor het bedrijfsleven 19/1547

Maatregel: geen
ECLI:NL:CBB:2021:879

de tuchtrechtspraak anoniem. (22/2138 Wtra AK)
Kantoorgenoten die niet hebben gespiekt, kunnen wellicht in hetzelfde schuitje naar Zwolle als de spiekers. Er zijn namelijk ook nog klachten denkbaar tegen de zwijgende omstanders: accountants die wisten dat kantoorgenoten de antwoorden deelden, maar deze fraude niet hebben gemeld. Op basis van de NV NOCLAR heeft zo'n klacht in principe kans van slagen.

Objectiviteit

Wanneer een kantoor mogelijke fraude van kantoorgenoten laat onderzoeken door kantoorgenoten, kan gemakkelijk de schijn van partijdigheid ontstaan. Als tegen deze bedreiging geen afdoende maatregelen worden getroffen - bijvoorbeeld door het onderzoek uit te besteden aan onafhankelijke speurneuzen - dan is dat tuchtrechtelijk verwijtbaar. Verder is het denkbaar dat een accountant meent ten onrechte tot fraudeur te zijn bestempeld. Als dat het gevolg is van een gebrek aan hoor en wederhoor, zou dat een schending kunnen zijn van de Handreiking Persoonsgerichte onderzoeken. Dat zo'n klacht gegrond wordt verklaard, valt niet uit te sluiten.

Ook klachten tegen de accountants die verantwoordelijk zijn voor het kwaliteitsstelsel zijn niet illusoir. Als afdoende waarborgen voor opleiding en toetsing ontbreken, kan zelfs een bestuursvoorzitter daarop worden aangesproken. Maar dan moet wel aannemelijk worden gemaakt dat het gebrek aan toezicht op examens maken een tekortkoming is in het kwaliteitsstelsel van het kantoor. (19/1547)
Het tuchtrecht is bedoeld om de kwaliteit van de beroepsuitoefening te bevorderen. Om die reden kan iedereen een tuchtklacht indienen. Je hoeft niet eens belanghebbende te zijn. Je kunt dat bijvoorbeeld doen, omdat je geslaagd zou zijn als je wél de examenantwoorden had gebruikt. Ik wil niemand oproepen om klachten in te dienen, maar het zou eigenlijk wel moeten. Al was het maar om wille van de rechtsgelijkheid, want PE-zondaars en andere accountants moeten zich tenslotte ook verantwoorden voor de tuchtrechter.

Lopende band

Maar honderden klachten - kan de Accountantskamer die wel aan? Ja, zei de voorzitter in Accountant 2023/3, toen alleen nog de examenfraude bij KPMG bekend was. Als het moet is er wel een manier om de massale klachtenstroom te kanaliseren. De kantoren die schoon schip willen maken, categoriseren samen met de secretaris van de Accountantskamer de zaken. Vervolgens worden alle accountants ondergebracht in de juiste categorie en worden standaardklachten ingediend tegen alle accountants uit een bepaalde categorie. In elke categorie voert één accountant inhoudelijk verweer; de rest van de aangeklaagden dient geen verweerschrift in en laat verstek gaan. De uitspraak over een standaardklacht geldt ook voor de anderen. De accountants die hun *day in court* niet willen missen, kunnen tijdens de zitting zwijgend plaats nemen op de tribune.

Het is natuurlijk een beetje bizar. Maar op deze manier kunnen de kantoren aan de buitenwereld en de toezichthouder laten zien dat accountants echt wel willen leren. ←